

El cavaller Miquel Moix, propietari de l'alqueria de Llodrà i del rafal Roaix (Manacor), 1489

Jaume Sastre Moll

Si algú pretén conèixer la situació econòmica de la petita noblesa mallorquina illenca, haurà de realitzar un estudi meticulós de tot un grapat de petites explotacions regides, d'una manera solapada, per aquells cavallers i donzells que vivien entre el camp i la Ciutat, situació que els permetia conservar la seva condició de ciutadania.

El fet de procurar mantenir aquest estatus determinava una dicotomia en l'estada física en les seves propietats durant l'any. Aquesta situació obligava el cavaller a tenir una casa a Ciutat, immoble que li permetia exercir i reivindicar la seva relació ciutadana, tan important a la baixa edat mitjana, i una o diverses propietats a la ruralia.

És evident que els principals ingressos econòmics de la unitat familiar els obtenia de les rendes agropecuàries i de les explotacions de les terres que havia adquirit o havia heretat dels seus avantpassats. Aquesta situació feia que el cavaller, considerat un ciutadà per les classes humils de les viles, perdés poder adquisitiu i prestigi davant la iniciativa d'altres persones més adinerades que, residents a Ciutat, eren mercaders rics o ocupaven càrrecs administratius i de gestió que els permetia assolir negocis de millor fortuna.

La dificultat de realitzar un càlcul aproximat del valor de tots els béns d'una família noble i del que significaven econòmicament en el seu moment, no permet conèixer amb exactitud la seva situació. Però és evident que els ingressos de la majoria de la petita noblesa a penes abastaven per cobrir totes les necessitats i les aspiracions familiars. Com succeïa en la majoria de les societats baixmedievales, la pèrdua del poder adquisitiu de les rendes territorials dels nobles terratinents és una qüestió que fàcilment es pot contrastar amb altres treballs que ens informen de la precarietat de les produccions i dels escassos ingressos obtinguts en certes explotacions similars.

Anàlisi del testament, inventari i encant del cavaller Miquel Moix

Dintre dels protocols del notari Martí Terrers de final del segle XV apareix la documentació de gran nombre de ciutadans, propietaris d'alqueries, rafals i terres de conreu de les pobles mallorquines que vivien a cavall entre la Ciutat i les pobles. El cas del cavaller Miquel Moix és un exemple prou aclaridor. Propietari d'una casa a Ciutat i propietari de terres a Manacor, Felanitx, Artà entre d'altres, rebia censals de molts indrets de Mallorca que s'havien anat amuntegant a través de les compres fetes per ell i els seus avantpassats al llarg dels anys.

L'anàlisi dels documents localitzats en els protocols del notari (testament, inventari de les seves propietats i encant fet per la dona després del seu òbit) ens ha permès introduir-nos en la problemàtica econòmica d'una família cavalleresca mallorquina de final del segle XV.

Les propietats del cavaller Miquel Moix segons el seu inventari

Les propietats de què gaudia el cavaller Miquel Moix són un exemple típic del que hem exposat anteriorment. El cavaller era propietari d'una casa en el barri de l'Almudaina de Ciutat, d'una alqueria amb un rafal a la parròquia de Manacor (alqueria de Llodrà i rafal Roiax) i d'una botiga a Manacor. A més, rebia alguns censals sobre algunes propietats rurals i urbanes dels termes de Manacor, Porreres, Felanitx, Artà i Alaró i altres censals cobrats a Bunyola, Inca, Muro i Sant Joan de Sineu, i també tenia petites quantitats invertides en deute públic a la Universitat de Mallorca, que havia rebut de na Cilia, la seva esposa, en concepte de dot.

El cavaller, juntament amb la seva família (la dona, na Cilia, i na Ysabel, la filla) vivien a l'alqueria de Llodrà (Manacor), on ocupaven dues estances, a manera individual, però compartien el menjador amb els servents de la propietat: el majoral, tres captius i una esclava de 80 anys. Sembla que a la propietat també hi vivia algun missatge (persona llogada per un cert temps a la propietat).

Les terres de conreu de l'alqueria de Llodrà havien estat assignades a dos mitgers manacorins: Bartomeu Gilabert i Joan Thomàs, els qual havien sembrat a la possessió: 40 ½ quarteres de forment, 30 quarteres de civada, 17 de xeixa, 13 d'ordi, 2 barcelles de faves, 3 almuds de guixes i 1 almud de lleties.

Les altres terres de la possessió eren sembrades de vinya, el producte de les quals era emmagatzemat en el celler, en bótes congregyades i carretells, producció que aquells anys havia estat de 250 quartans de most i 250 quartans de vi blanc cru.

També amb un contracte de mitger, els manacorins Bartomeu Mascaró i Gabriel Llodrà pasturaven a la propietat de Llodrà 335 moltons i 204 ovelles.

El rafal Roaix i la Marina havien estat llogats al mitger Joan Llodrà, el qual hi havia sembrat 19 quarteres de blat i 11 quarteres d'ordi, però la principal producció del rafal era la ramaderia; el cavaller i el mitger hi tenien en comanda: 800 ovelles, 160 cabres, 30 bòvids entre bous, braus i vaques, 26 paons, 70 moltons i 26 porcs, entre mascles i truges.

L'inventari de les seves propietats també fa menció de l'existència de 40 caseres d'abelles en el rafal, productores de l'apreciada mel.

A la parròquia de Santanyí, M. Moix era propietari, juntament amb Salvador Esplugues de Manacor, de 260 ovelles. I a la vila de Manacor, a l'interior d'un corral, hi havia 29 aus, entre galls i gallines, i 6 ànecs.

És evident que les principals produccions de l'heretat eren els cereals, els llegums, la llana i la cria d'animals. Els bous i les vaques eren més animals per a treball de camp com llaurar, que per al consum. Les aus i els porcs eren nodrits per a la venda i per al consum propi. Mentre que els esclaus eren els encarregats de mantenir la vinya i realitzar les feines pròpies de llaurar i collir els fruits resultants de la producció, i també tondre les nombroses ovelles.

El cavaller, a més d'aquestes riqueses agropecuàries, rebia 223 quarteres de blat d'algunes alqueries i rafals del terme de Manacor (alqueria Justeni, rafal de les Angoixes, Salom, lo Verger, rafal del Vent, la Granada, i algunes sorts del pla de Llodrà...); a més, rebia anualment 66 lliures, 3 diners dels censos pagats en diners de la possessió de la Punta, rafal Mirabó, rafal d'en Carles, sorts del Cos de la Oca, i 22 albergs a la vila de Manacor.

De Porreres, rebia 26 lliures, 10 sous de diferens censos. De Felanitx, 42 quarteres, 3 barcelles de blat sobre l'alqueria de Porto Colom, rafal Algosera i de les Llebres; de la parròquia d'Artà, cobrava 58 quartres, 1 barcella i 3 almuds de forment i altres 7 lliures, 16 sous, 10 diners d'altres alqueries; de la parròquia d'Alaró, rebia una lliura, 4 sous d'una altra possessió. Així doncs, tots els censos sumaven aproximadament un total de 101 lliures i 324 quarteres de blat, quantitat de gra molt similar a aquella que guardava a les sitges a Manacor (328 quarteres 3 barcelles), trobades poc temps després del seu òbit.

El notari que redactà el seu inventari, amb un afany d'enregistrar tots els seus ingressos, va afegir aquelles rendes que el cavaller rebia anualment del dot de la seva muller, na Cilia. Dels censals a cobrar en metàl·lic, en Miquel Moix rebia 58 lliures, 11 sous, 8 diners; i dels vuit censals de deute públic que anualment cobrava de la Universitat de Mallorca (que en total sumaven 47 lliures, 9 sous, 2 diners) vindria a cobrar altres 4 lliures anuals.

Resum de les propietats i de les rendes dels seus béns:

<i>Immobles:</i>	Un alberg a Ciutat Alqueria de Llodrà Rafal Roaix i la Marina	barri de l'Almudaina Manacor Manacor
<i>Esclaus</i>	3 homes i dona (de 80 anys, que no val res)	
<i>Censals:</i>	<i>En diners</i>	<i>En espècie</i>
De Manacor	66 ll. 3 d.	223 quarteres de forment
De Porreres	26 ll. 10 s.	--
De Felanitx	--	42 quarteres de forment
D'Artà	7 ll. 16 s. 10 d.	58 quarteres, 1 barcella, 3 almuds
D'Alaró	1 ll. 4 s.	--
<i>Censals dotals:</i>		
De na Cilia	58 ll. 11 s. 8 d.	6 quarteres de forment 1 quartera de xeixa
<i>Deutes a favor:</i>	105 ll.	

L'encant dels béns del cavaller Miquel Moix

La major part de les coses venudes a l'encant foren robes de vestir i vestimenta usada pel cavaller.

Les propietats del cavaller Miquel Moix

La casa de Miquel Moix a Ciutat

Estava situada al barri de l'Almudaina, i era un alberg modest, no molt luxós, distribuït en 10 estances. L'accés a la casa des del carrer es practicava a través d'un portal amb volta de mig punt, al treginat del qual penjava una llàntia amb una cadena, que permetia l'entrada a un petit pati, proveït d'una escala, que pujava a un segon pis. A la planta baixa, com a moltes altres cases nobles medievals mallorquines, obrien la porta al pati les dependències de servei, com eren la cambra dels escuders, l'estable, una botiga gran i a mitjan escala l'estudi del propietari. Al segon pis, considerat la planta noble de la casa, es localitzaven les cambres d'ús privat de la família: una sala o menjador, la cambra principal o marital i altres cambres, en una de les quals pernoctaven les esclaves i el personal de servei femení; altres dependències eren el rebost, la despensa i la cuina. En poques cases hi havia accés a un segon pis, on les dependències s'utilitzaven com a magatzem o traster, i acabaven en un terrat pla.

La cambra principal de la casa, on dormien els propietaris, estava equipada

amb un llit gran, encaixat, amb dos bancals, un davant, a manera de capçalera, i l'altre als peus; a més, el llit era provist d'un cortinatge i cobricel. Dintre les caixes que configuraven el llit, que el notari anomena *estrado*, es trobaven d'una manera ben disposada tovalles, tovalloles, cobertes de coixí, tovalles per al tinell, eixugamans... i, entre aquesta roba, 12 peces d'argent, entre plats, tasses, escudelles, un cadaf i culleres, conjunt que pesava aproximadament uns 4 kg. Dins una de les caixes, al cap del llit¹, hi havia roba de dona (gonelles, faldetes, robó, mongil...) i dintre un dels cofres de Barcelona, les robes del marit (saio, gipó, un tabard, un capús, calces...). A l'interior de dita cambra també hi havia un llit petit de repòs, un bressol per a un infant, un altre cofre amb joies (anells, manilles d'or, medalles...) portades per la muller com a dot en el seu matrimoni, i un armari de paret, on algú guardava alguns petits recipients de vidre. Completava la decoració una estora de jonc a terra i quatre estormies de cuir, ja velles. I a sobre una tauleta hi havia un Evangeli, escrit en pla.

L'habitació contigua a la cambra principal era el lloc on pernoctaven una esclava de color (na Camila) i una mossa (na Miquela), probablement una nina llogada, que dormien en un mateix llit. En una de les caixes de l'arquibanc, als peus del llit, hi havia vestidures de l'esclava i robes de la mossa, entre altres vestits; però a més de ser una habitació per a pernoctar, era el lloc on l'amo guardava, a l'interior d'un cofre ferrat i tancat amb pany i clau, nombroses armes com "cuirases, petos, cuixots, malles", etc. i a l'interior d'altres tres cofres vells i daurats, moltes robes de llit i de vestir, ja en desús. Com a única decoració mural, a la paret hi penjava "hun ymatge de paper hon és pintada la Pietat". Dins una recambra d'aquesta habitació es trobaren altres armes, com llances, pavesos pintats amb les armes de Moix, una darga, a més de dues debanadores amb peu de ferro, artillugis utilitzats per l'esclava i la mossa a l'hora de filar.

La decoració de la sala o menjador es disposava al voltant de dues taules de menjar. La principal era una taula d'alber amb petges ja vella, envoltada de quatre cadires, dues grans i altres dues plegadisses, seients que eren utilitzats en altre temps per l'amo, la seva esposa i altres familiars. Complementava aquell espai un arquibanc arraconat a la paret, de quatre caixes, en una de les quals es guardaven papers escrits, en la segona el pa de menjar a la taula, i a les altres dues rams d'estopa, fils de bri i lli pentinat. Era, doncs, el lloc on la família del noble menjava i on la dona filava, mentre els nins practicaven la còpia de certes obres cavalleresques, baix l'atenta mirada de la seva mare, situació documentada ja en altres inventaris mallorquins.

1 "caixa al cap del llit de fusta de alber groga, de mi dita Cilia, en la qual yo aportí quant fuy nòvia, hon stava a atrobi la roba mia de vestir qui's segueix, de la qual yo tench lexa del dit mon marit en son testament". ARM, Prot. Not., Martí Terrers, T-856, f. 69-85v.

La segona taula, reservada per als escuders, també era llarga i amb petges; al seu costat hi havia un arribanc proveït de quatre caixes, dins les quals hi havia les tovalles de la taula de la companyia i nombrosos torcabocues i eixugamans.

Altres mobiliari dins el menjador era el tinell de dos graons, moble de cert luxe, sobre el qual s'havien disposat quatre canalobres de llautó, una bacina i una bacineta també de llautó; a sota, en el sòl, una conca gran amb tres peus de ferro, decorada amb bolles de llautó i sense anses, a manera de braser. Arraconat a la paret, un armari contenia alguns recipients de vidre, la majoria d'ús diari per a servei de la taula; i penjant de la paret, un retaule amb la figura de Nostra Dona i Sant Joan, pintura decorada amb quatre poms daurats i un frontal de vellut. Aquest motiu pietós i devocionari de l'estança era acompanyat d'una llàntia de llautó sostinguda amb una cadena².

El rebost, la despensa i la cuina eren tres espais exclusivament femenins, reservats únicament a les dones. Tot pareix indicar que el rebost estava separat de les altres dues dependències per una naia o passatge, però el seu contingut no variava molt del localitzat en altres cases.

En aquells moments, l'interior del petit rebost era quasi buit, hi havia alguns barrals de vidre. A la despensa era on les donzelles i el personal de servei pastava la farina i es confeccionava el pa. Entre altres ormejos hi havia: "dues posts de portar pa al forn, una tovalla de pastar, un fenyador de fust, un barregà per a cobrir el pa", etc. A la cuina es practicaven les activitats pròpies d'aquella, com torrar amb els ferros de foc; bullir amb calderes, calderons i olles; fregir amb la paella i la giradora; tallar, picar amb tallants i morters, etc. També hi són presents dos cossis de terra per rentar la roba, els plats i les escudelles de terra, talladors i culleres de fusta per servir la taula i gerres i altres recipients de fang.

A la planta baixa hi havia una habitació privada del noble, coneguda com a estudi. A més d'un taulell de fusta de roure de Faldes i un llit de respòs amb bancal, hi havia un cofre, una caixa i un caixó on el noble Miquel Moix guardava els albarans i els documents (*encartaments de censals*) signats per les diferents persones a qui havia llogat algun tros de terra, una vinya, un rafal o una alqueria de les seves possessions. El noble era propietari de la cavalleria de Llodrà (Manacor), el rafal Roaix, i d'altres propietats repartides per les poblacions de Porreres, Felanitx, Artà i Alaró. A una botiga, hi guardava l'ordi i la civada per a la mula, i també llana i alguns útils per porgar gra. A l'estable, hi romania una mula menorquina de tres anys i mig, amb sella i brida. I a la cambra dels escu-

2 SASTRE MOLL, J. (1997). *Alguns aspectes de la vida quotidiana a Ciutat de Mallorca. Època Medieval*. Palma.

ders, l'únic mobiliari era un llit encaixat i un arribanc de dues caixes.

A més, era propietari de quatre esclaus: n'Esbert, de nacionalitat mingrell (de 60 anys); en Jordi, negre (de 25 anys); en Jordi, de nacionalitat tàrtar (de 50 anys), i la russa Stacia, una vella de 80 anys.

La possessió de Llodrà

La possessió de Llodrà³ estava formada per un casat, una vinya, uns camps de terra i altres pertinences. En funció del seu ús, el casat era dividit en dues parts, una reservada als senyors, i la segona habitada pel personal de servei o llogat, i també les parts utilitzades com a magatzems.

La part noble del casat estava configurada per una estança gran, a la planta baixa, decorada de manera molt similar al menjador de la casa de ciutat, consistent en un estudi i una petita habitació annexa, i una altra cambra a la part superior de l'estudi. La sala menjador era un espai comú, el qual disposava d'una taula de noguer amb petges, envoltada de cadires grans i plegadisses i un banc, llocs ocupats pels amos de la casa; a l'altra part de la sala, una taula llarga amb petges era per a la companyia, al voltant de la qual es disposava un banc i un arribanc. Completaven el mobiliari de la sala un tinell, amb una conca d'aram als peus, un armari que contenia ampolles de vidre, brocals i gots també de vidre, "un drap de pinzell" que penjava de la paret, amb esceses de dames i caseres, sis rodelles, amb les armes pintades de Moix, i una llàntia de vidre que penjava del sostre. Espargit per la sala hi havia "unes carretes per mostrar de anar a infants" o caminador.

L'habitació dita l'estudi, a més del taulell amb bancs i espatller, contenia una petita biblioteca que deixa entreveure la pietat del seu propietari (*V Llibres de Moyses en vulgar; Evangelis*, alguns *Psalms*, el *Llibre dels àngels*), però altres llibres diuen de la seva instrucció, com el llibre de les *Epístoles de Ovide en pla*, que permet parlar de la seva curiositat per algun tema clàssic. Devora l'estudi, el propietari havia fet construir, no feia molt, un "retret" (espai reservat) en el qual hi havia un petit llit i un arribanc de dues caixes buit.

En la cambra situada a la part superior, sobre l'estudi, hi havia un llit encaixat, amb bancal i un cortinatge de tres peces. Però la presència de llana grossa en terra de l'habitació pareix indicar que aquella sols era ocupada eventualment.

Les dependències construïdes per al personal de servei pareix que estaven unides al primer conjunt, però configurant espais individuals. Hi havia la cambra

3 Aquesta cavalleria fou adquirida l'any 1401 per Joan Moix, terres que abans foren de Lorengo de Marí. ROSSELLÓ, R. (1978). *Història de Manacor*. Segle XIV. Mallorca. P. 87-88.

de les esclaves, la cambra del porxo, pròxima al celler, la cambra del majoral, la cambra dels escuders i la cuina; altres eren magatzems, com el celler i la botiga (vella), la botiga nova, la casa de la despensa; i altres adequades per als animals, com l'estable i la casa del molí.

A baix del porxo, en una cambra hi vivia una esclava, la qual disposava d'un reduït però adequat mobiliari. A l'habitació també hi havia una copa d'aram per escalfar l'estança (era el mes de gener) i un torn per filar llana, ben guarnit.

Baix aquest mateix porxo hi havia una altra habitació dormitori, equipada amb un llit, quatre cofres plens de roba en altre temps luxosa, "dos brasols de nodrir minyons" i quatre estormies de palma. Pareix que aquesta habitació, amb una recambra proveïda d'un altre llit, fou abans la residència del propietari, el qual s'havia fet construir, feia poc temps, un nou casat.

Les cambres del majoral i dels escuders també eren proveïdes de llits amb banc o arquibanc, però en la primera el majoral guardava relles per llaurar, collars per a bísties i una arada de bous. La cuina estava equipada amb dues olles de coure, calderes, un plat d'estany, 6 plats de terra i 4 escudelles, una ribella i altres ormejos per al foc, com ferros, graelles, etc.

Pareix ser que la despensa era una casa exempta del casat principal, en la qual hi havia tots els útils necessaris per pastar, com: una pastera de fust amb petges, tovalles de pastar, un sedàs, una alfabieta per tenir segó, una ribella de terra..., a més d'alguns útils per filar (un torn i un aspiador).

A les dues botigues el propietari emmagatzemava part de la producció, i també els útils que calien per al conreu i mesuratge. A la botiga nova, hi guardava saques de llana, amb cardasses, un torn de canonar, olles i calderes per netejar la llana, canastrons, romanes; també hi havia olles, càntirs i gerres plenes de mel; tres bacons i quatre ballestes. A la botiga vella, havia fet emmagatzemar el gra. Però també hi havia una portadora de fusta, una gerra i un barrilet ple de guixes; dos cubells, mitja bóta i un paner ple de faves; una alfàbia de terra gran i una gerreta per a l'oli; un cubell per tenir farina; i en altres recipients de fusta, 16 quarteres de xeixa i dues quarteres de blat roig, i també algunes mesures per mesurar gra. A més, s'hi guardaven certes eines de conrear: dues arades, dues pales de fusta, una rella per llaurar, quatre falçs per segar, xapes, càvecs, aixades, un perpal, etc.

En el celler es guardava la producció de vi. En un cup gran hi havia 70 somades de vi; en tres bótes congrenyades, 250 quartans de most; en 5 carretells hi havia uns 250 quartans de vi blanc cru, a més de bótes, alfàbies, i gerres de terra envernissades i blanques, plenes i buides de vi blanc i vermell. I per eines i ormejos, 5 portadores i una serra verduc.

Les dependències per a les bèsties eren: un estable, amb un cavall de 8 anys, un altre cavall jove, de dos anys, i una mula amb el seu bast. A la casa dita del molí es trobà un molí de sang i un mul de pell negra i útils per al molí (pics, martells, escarpra, etc).

A la possessió, hi habitaven quatre esclaus: un esclau de nacionalitat mingrell (caucàsic), de nom Sbert, de 60 anys d'edat; en Jordi, negre, de 25 anys; en Jordi, de nacionalitat tàrtar, de 50 anys; la russa Stacia, ja vella, de 80 anys, “de niguna valor”.

En Miquel Moix havia fet contracte amb quatre mitgers, tots ells de Manacor, els quals aportaven la feina de conrear i sembrar els sements, mentre que el noble era el propietari de la terra.

Amb en Bartomeu Gilabert, tenien a mitges:

10 quarteres d'ordi aspriu,	20 quarteres de civada,
1 ½ quartera de faves,	31 ½ quartera de forment roig,
10 quarteres de xeixa,	9 bous, 3 someres i 7 egües.

Amb en Bartomeu Mascaró:

325 moltons (el contracte de la mitgeria fou escrit pel mateix Miquel Moix)

Amb en Gabriel Llodrà:

200 ovelles i 4 mardans, i 10 moltons i 2 ferrades.

Amb en Tomàs Joan, un contracte de sembradura de:

10 quarteres de civada i 10 quarteres de blat al pla de la Figuera;
7 quarteres de xeixa, 3 quaters d'ordi i 1 barcella de faves a la sort del Figueral;
1 barcella de faves, 3 almuds de guixes i 1 almud de lleties a la clota de la vinya.

Rafal Roaix i la Marina

El cavaller també era propietari d'una marina i un rafal, conegut amb el nom de Rafal Roaix, en el qual habitava el mitger Joan Llodrà. A la Marina, en Joan Llodrà tenia a mitges amb el cavaller el següent ramat:

800 ovelles,	80 cabres salvatges i 80 simples,
--------------	-----------------------------------

24 porcs i quatre truges, 22 vaques salvatges,
8 braus més d'un any, 8 vaques simples,
1 brau de dos anys, 26 pagos (entre mascles i femelles),
40 cases d'abelles.

El mateix Joan Llodrà havia sembrat:

11 quarteres d'ordi,
19 quarters de forment.

A la Marina, en estat salvatge, hi havia:

2 porcs, un negre "*l'altre pich de dos anys*",
70 moltons,
1 bou de pell negra.

Immobles a la vila de Manacor

A la vila de Manacor, en Miquel Moix era propietari de nombroses cases i albergs.

En una botiga, "que confrontava de una part ab lo carrer públich d'en Daniel Ballester, e de la altra part ab lo alberch d'en Thomàs Andreu, e de l'altre part ab lo alberch de la dona Guaspa", hi havia algunes mesures per mesurar blat.

Davant la botiga hi havia sis sitges, quatre de les quals estaven buides; a les altres dues hi havia 328 quarteres, 3 barcelles de forment.

En aquesta botiga també hi havia: 16 gallines grosses, 10 polles, 3 galls i 6 ànecs.

A la parròquia de Santanyí el cavaller era propietari, juntament amb en Salvador Splugues de Manacor (mitger), de 260 ovelles.

Censals

Els contractes emfitèutics subscrits entre el cavaller i els pagesos que es dedicaven a conrear porcions de terra existents a les seves propietats, proporcionaven anualment uns rendiments en espècie o en diners, segons l'extensió o productivitat de les terres.

La relació dels censals rebuts anualment eren aquests:

Manacor (cavalleria de Llodrà)

Joan Andreu	de Manacor	alqueria de Justeni ⁴	55 q. forment
Jaume Armengol	de Manacor	alqueria	30 q. forment
Joan Palafanguer	de Manacor	rafal de les Angoxes	24 q. forment
Antoni Ballester	de Manacor	rafal Mirabó ⁵	12 q. forment
Miquel Caules	de Manacor	rafal Salom	8 q. forment
Jacme Berard	de Manacor	rafal qui fo d'en Pere Formit	10 q. forment
Joan Ballester notari	de Manacor	rafal que fo d'en G ^o Ferrer	21 q. forment
Id. Id i Rafel Ballester	-	rafal d'en Boga ⁶	5 q. forment
Joan Nadal, mercader		rafal qui fo d'en Pere Comes	6 q. forment
Fransoy Santceloni	de Manacor	rafal appellat Lo Verger ⁷	7 q. forment
Antoni Truyol	de Manacor	rafal del Vent	20 q. forment
Joan Truyol		alqueria o rafal La Granada ⁸	10 q. forment
Bartomeu Splugues	de Manacor	una vinya	2 q. forment
Bernardí Flaquer		una sort al Pla de Llodrà	1 q. 3 b. for.
Bartomeu Carrió		Id. Id.	1 q. 3 b. for.
Joan Piris	de Manacor	Id. Id.	1 q. 3 b. for.
Joan Colom		Id. Id.	1 q. 3 b. for.
Pere Llodrà, àlies Macià		Id. Id.	1 q. for.
Gabriel Llodrà		rafal d'en Pere Jaume	14 q. for.
Pere Llodrà		una sort en el rafal d'en Pere J.	2 q. for.
Pere Vallespir	de Manacor	una sort al Pla de Llodrà ⁹	25 sous
Antoni Ballester, àlies Arenyó		rafal nomenat Mirabó	20 sous
Joan Piris		l'hort de Llodrà ¹⁰	24 lliures
Pere Miquel i Joan Llodrà		pessa de terra i vinya en el rafal de'n Carles ¹¹	31 sous
Mateu Armengol		pessa de terra i vinya	19 sous 9 d.
Gabriel Cabrer i Bmeu Santceloni		una vinya i sort de terra	16 sous
Joan Cabrer, àlies Boquet		una sort de terra	13 sous

- 4 Possessió situada al terme de Manacor, entre el Molinot de Llodrà, Son Moner, Can Banyoto i Son Capblanc. Pren nom del seu primer propietari, Justaní de Marí. L'any 1405 Bernat Vinyes, fill de Guillem, féu donació d'una peça de terreny de l'alqueria de Justaní, reservant-se l'empriu de la garriga. El 1578 es trobava dividida en dues parts, una d'Antoni Moll i l'altra de Joanot Munar. La casa pairal dels Moll de Justaní era al carrer Nou de la vila de Manacor. (Enc. de Mallorca).
- 5 Terrenys del terme de Manacor, situats entre ses Tapareres, na Molla, Son Moix Vell i Son Jaume Andreu. Documentat com a rafal (1474), l'any 1578 apareix com a possessió, i pertanyia al doctor Perot Andreu. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals i lleguminoses. (Enc. de Mallorca).
- 6 Possessió de Manacor, situada entre Sos Promets Vell i la Sínia Nova. Està documentada el 1464 com a Rafal d'en Boga Vell. (Enc. de Mallorca).
- 7 Antic rafal del terme de Manacor, documentat ja el 1242.
- 8 Antiga possessió del terme de Manacor, situada entre Son Pi, Son Artigues, Son Dragó i Can Puput. Documentada el 1293 com a rafal d'En Granada. El 1533 Nicolau Truyol de sa Granada la vengué, amb la possessió de l'Albocàsser, a Joanot de Mosano. El 1578 era dividida en dues propietats. (Enc. de Mallorca).
- 9 La possessió de Llodrà, al terme de Manacor, confrontava amb Mirabó, sa Palla Fanguer i Son Amengual. Documentada el 1578, pertanyia a Jordi Catlar Dameto. El 1595 era dividida en Llodrà, els Horts de Llodrà i els Establiments de Llodrà. La possessió tenia un gran casal, amb celler, molí de sang i una nombrosa ramaderia ovina.
- 10 Els Horts de Llodrà eren tres propietats arrendades separatament, que feien 60 ll., 6 q^a de xeixa; 58 ll., 5 q^a de xeixa, i 30 ll., 5 q^a de xeixa, respectivament.
- 11 Terrenys situats entre Son Perot Vell i es Castellet Vell. (Enc. de Mallorca).

Pere Ballester	de Manacor	una sort de terra	8 sous
N'Esteva Pasqual		una sort de terra	8 sous
Rafel Ballester		una sort, situada al Cos de la Ocha	6 sous
Nicolau Crespi, notari		un alberg	6 lliures
Hereus de'n Miquel Truyol		una sort, al Cos de la Ocha	6 sous
Antoni Moll		una sort de terra i vinya	6 sous
Salvador Domenge	de Manacor	un alberg	1 sou 6 d.
Joan Fe	de Manacor	un alberg	14 sous
Joan Serdà	de Manacor	un alberg	2 sous
Antoni Lodrà i Miquel Lodrà		dos albergs	20 sous
Joan Crespi		una casa pallissa	10 sous
Pere Vallespir		per un alberg	2 sous
14 persones	de Manacor	14 albergs	21 sous
Bernardí Truyol		1 alberg	5 sous
Antoni Servera		possessió de la Punta	30 lliures

Porreres

Pere Nicolau	de Porreres	1 celler	10 sous
Joan Nicolau dels pagos			26 lliures

Felanitx

Antoni Oliver	de Felanitx	rafal Algosera	8 q. for.
Na Navata, Tomàs Ballester i altres persones	de Felanitx	albergs, terres i vinyes	7 q. for.
Fransoy Bordoy i Antoni Oliver	de Felanitx	alcària de Porto Colom	10 q. 3 b. for.
Gabriel Massot		alqueria Caldent	10 q. for.
Thomas Andreu		rafal de les Lebres	2 q. 3 b. for.
Pere Bosch, àlies Simó	de Felanitx	alberg	2 q. 3 b. for.
Pere Bosch		una pessa de terra	2 q. for.

Artà

Diverses possessions	-	-	50 q. for.
Jacme Melis, del cap de la Pera	-	-	7 q. 1 b. 3 for.
Id. Id.		alqueria (fou den Joan Gallart)	1 q.
Pere Morey		alqueria (fou den Joan Sanxo)	3 ll. 10 s. 10 d.
Jacme Cursach	-	sort de terra	8 s.
Jacme Melis	-	per terres que poseeix	2 ll. 14 s.
Els hereus de Mateu Melis	-	alqueria	1 ll. 4 s.

Alaró

Jacme Parets	a Alaró	una alqueria	1 ll. 4 s.
--------------	---------	--------------	------------

Censals que el cavaller rebia de la dot de Na Cilia, la seva muller

De Bartomeu Clar	picapedrer	per 1 hort a Ciutat	5 s.
Antoni i Guillem Cardels	de Bunyola	--	8 ll.
Pere Ferrando	fuster	del seu alberg	1 ll.
Joana Terrasa	d'Inca	--	8 ll.
Basili Morell	--	de l'alberg	5 ll. 6 s. 8 d.
Joan Puigserver	Santa Marg. de Muro	sobre l'alqueria	16 ll.

Miquel Morro	Muro	de l'alberg	8 ll.
Jaume Carbonell	de Bunyola	--	8 ll.
La muller de Jaume Massanet	--	4 ll.	
Joan Sastre	Sant Joan de Sineu	del rafal	6 quart. for.
Jacme Joan de Loscos	--	--	1 quart. de xeixa
Universitat de Mallorca	8 censals per un valor total de		52 ll. 9 s. 2 d.

Deutes a la Propietat

Alfonso Pardo	per certs censals de la dot de Na Cilia, sobre la Universitat de Mallorca		49 ll.
Martí Melis, de Manacor	preu d'una mula		--
En Vida, ciutadà	deute del preu d'una mula	--	
Joan Nicolau dels pagos	del censal		26 ll.
Antoni Servera	del censal de la Punta		30 ll.

Activitats econòmiques de Miquel Moix

La presència d'un petit grup de llibres de lectura, alguns d'obres clàssiques, fa creure que el cavaller Miquel Moix era una persona d'uns certs coneixements en escriptura i càlcul que li permetien redactar els seus propis contractes amb els pagesos emfitèutics que llogaven alguna de les seves propietats, i segurament capaç de mantenir una comptabilitat, encara que rudimentària, dels ingressos i les despeses que produïen les seves explotacions agràries.

Al mateix temps, el notari menciona algunes activitats econòmiques desenvolupades pel cavaller, que assumia d'una manera encoberta, ja que no eren pròpies de la seva condició social. Segons el document al·ludit, les activitats assolides eren les següents:

Llogava part de les terres conradisses a pagesos, així com les cases i albergs que posseïa en diferents poblacions mallorquines, de les quals rebia una quantitat en concepte d'entrada, i un censal anual. Explotava de forma directa la major part de l'alqueria de Llodrà, mitjançant el treball de tres esclaus i els animals que hi havia a la propietat. Però també utilitzava mitgers, contractant el treball de pagesos vilatans que també ajudaven a les feines del camp. Per aquesta raó l'alqueria disposava de nombrosos animals aregats (bous). La tercera activitat consistia en la venda d'animals (cavalls, porcs, paons...) i la comercialització dels productes derivats, com la llana i els formatges (vaques, ovelles i cabres), elaborats pels pagesos emfitèutics. La comercialització de la mel obtinguda de les caseres també devia ser una altra font d'ingressos. Malgrat que no es nombren les vinyes, el cavaller havia produït aquell any unes 70 somades i 500 quartans de vi, en total uns 3.000 litres de vi, una gran part dels quals seria venut, mentre que l'altre seria destinat al consum propi.

Valoració econòmica de les rendes del cavaller M. Moix

El cavaller M. Moix rebia rendes de les següents localitats:

De Manacor	233 q.	71 ll. 14 s. 3 d.
De Porreres	--	26 ll. 10 s.
De Felanitx	42 q. 3 b.	---
D'Artà	58 q. 1 b. 3 al.	7 ll. 16 s. 10 d.
D'Alaró	--	1 ll. 4 s.
Total	333 q. 4 b. 3 al.	107 ll. 5 s. 1 d.

El nombre de caps de ramat existent a les seves propietats, molts dels quals a mitges amb altres persones, eren:

	Al. Llodrà M. Moix	Al. Llodrà Bme Gibert	Al. Llodrà Bmé Mascaró	Al. Llodrà Gabriel Llodrà	La Marina Joan Llodrà	Santanyi Salvador Esplugues	Manacor La vila	SUMA TOTAL
Ovelles	---	---	---	204	800	260		1.264
Moltons	---	---	325	10	70	---	---	405
Cabres	---	---	---	---	160	---	---	160
Porcs	---	---	---	---	30	---	---	30
Bous/Braus	---	---	---	---	19	---	---	19
Vaques	---	---	---	---	30	---	---	30
Someres	---	3	---	---	---	---	---	3
Muls/mules	2	--	---	---	---	---	---	2
Cavalls/ egües	2	7	---	---	---	---	---	9
Paons	---	---	---	---	26	---	---	26
Galls/ gallines	---	---	---	---	---	---	29	29

A més, a la Marina hi havia:

Caeres	---	---	---	---	40	---	---	40
--------	-----	-----	-----	-----	----	-----	-----	----

En el celler de la possessió de Llodrà, a l'interior de cubs i carratells, hi havia: 70 somades de vi, 250 quartans i 250 quartans de vi blanc. A una sitja de Manacor s'inventarià 328 quarteres 3 barcelles de forment, que seria probablement una part de la producció del mes de juny anterior, deduïts els delmes i la part corresponent als mitgers.

Amb tot, els ingressos obtinguts amb la percepció dels censals (en diners

i en espècie), la venda del blat produït en la seva alqueria i rafal, i la venda d'animals, de la llana i dels formatges, difícilment assolirien la quantitat de 700 – 800 lliures anuals.

Documentació de la família Moix

1479, febrer 26 divendres, Mallorca

Inventari dels béns dels tres fills del magnífic Joan Moix, cavaller de Mallorca, difunt, fet pel magnífic Raymon Vivot, cavaller, i els tutors.

Per evitar mals i suspicàcies, els hereus, el tutor, els procuradors i altres que administren el inventari o repertori manen fer aquest document. Jo, Raymon Vivot, cavaller de la Ciutat de Mallorca, tutor nomenat delegat per la Cúria i pel Magnífic Lloctinent General de la Governació del regne de Mallorca, i amb consell del honorable Gabriel de Verí i Nicolau Berard, doctor en lleis, el dia 4 de febrer de 1479, representants de Na Margarita Ferran i Joan, encara nin, manam fer inventari i recull de les darreres disposicions fetes per Joan Moix, cavaller, avi meu, difunt, i de la senyora Adriana, la seva esposa encara viva, volent de justa llei emparar els drets dels tres germans encara pupils. El darrer testament va ser fet pel notari Rafael Nicolau, en la vila de Porreres dia 29 de maig de 1478.

Entre altres disposicions es mencionen: Llec a Ferrand Moix, fill meu i d'Adriana, 2.500 lliures, que seran donades i pagades pel meu hereu, quan aquell tingui edat de 25 anys. En cas de morir sense fills legítims, vull que les 2.500 lliures retornin a l'hereu o als seus descendents. Les 2.500 lliures són per a Ferrand com herència i legítima.

Deix a Margarita, filla meua i d'Adriana, 1.750 lliures, que rebrà a l'edat de 17 anys fins a 18 anys. Però si mor abans de dit temps o sense fills legítims, retornaran a l'hereu o als seus descendents. Les 1.750 lliures són en concepte d'heretat i legítima.

Deix a Joan Moix, fill meu i d'Adriana, 2.500 lliures a l'edat de 25 anys. Si abans de la data morís, o sense fill legítims, la quantitat retornarà a l'hereu o als seus descendents. Les 2.500 lliures són en concepte de l'heretat i legítima.

Signa: Raymon Vivot. Testimonis: Pelegrí Fuster, Bartomeu Fuster donzell, Jacme Berard ciutadà de Mallorca.

ARM, Prot. Not., Martí Terrers, T-855, f. 48v-49v.

1483, setembre 13, Ciutat de Mallorca

Adriana, viuda de Joan Moix, cavaller, en contemplació del matrimoni que ha de contreure la seva filla Margarita, amb el donzell Pere Onofre Çanglada, "*quod mihi valde gratum est*", atenent la dispensa papal per celebrar aquest matrimoni, dóna per les arres de la seva filla 2.500 lliures en concepte de dot, pagadores davant de l'església d'aquesta manera i per aquestes persones: Del magnífic Raimon Vivot, cavaller 792 lb. 13 s. i del magnífic Miquel Moix, el teu germà, hereu universal del teu pare, per la legítima que te corresponen dels béns paternals, segons costa en un document, fet pel notari Martí Terrers, el 15 setembre 1479, per Miquel Moix 957 lb. 7 s. com a comple-

ment de les 1750 lliures que el teu pare, en el seu testament te va llegar, les quals 957 lb. 7 s. Miquel Moix ha de pagar al teu futur marit. Amb el present document, Adriana Moix fa donació a la seva filla legítima Margarita Moix, com a complement de la dot de 2.500 lliures, que seran pagades per Miquel Moix, el seu germà. La quantitat serà pagada en el moment de la celebració del matrimoni sobre els meus béns, Suma de la donació 500 lliures. Margarita donzella accepta la donació. Signen Adriana Moix i Margarita Moix. Testimonis: Ferdinan Çanglada, Francesc Moix donzell, Pau de Loscos i Matheu Burgos teixidors.

Margarita donzella, filla de Joan Moix cavaller i Adriana, amb el consentiment i voluntat expressa de dita senyora i del magnífic Raymon Vivot cavaller, parent i procurador testamentari, Miquel Moix donzell, germà meu, i altres germans i amics, consent i es col·loca en matrimoni de paraula amb Pere Onofre Çanglada donzell, fill de Lluís Çanglada donzell, ja difunt, (en espera de la dispensa papal de consanguinitat).

Assigna com a dot, 2.500 lliures que seran pagades de la manera següent: Raymon Vivot aportarà 795 lb. 13 s. i Michel Moix, hereu universal del meu pare, dels seus béns 959 lb. 7 s. com a suplement dels 1755 lliures llegats en el seu testament com a suplement de les 1755 lliures. De Adriana mare meva tot el complement fins arribar a les 2.500 lb. Que obliga tots els seus béns.

Pere Çanglada donzell, promet a Margarita, la seva futura esposa, davant l'església, fer un augment de un quart de la dot, la meitat de les robes de la cambra de llana, lli, cotó, canemàs i seda. Per la que obliga els seus béns. Els dos contraents són menors de 25 anys, però Pere és major de 18 i Margarita major de 13 anys. Juren davant els Evangelis, no contradir lo convingut.

Ciutat de Mallorca dissabte 13 de setembre 1483. Signen: Pere Çanglada i Margarita Moix.

Testimonis: Joan de Galiana, donzell; Michel de Sant Joan; Raymon Vivot cavaller; Antoni de Galiana donzell; i molts altres en multitud copiosa. Signen: Pere Çanglada i Margarita Moix; magnífic Bernat Çanglada i Francesc Moix donzell. Pau Loscos i Matheu Burgos teixidors de seda de Ciutat de Mallorca.

ARM, Prot. Not., Martí Terrers, T-818, f. 51-53.

1484 desembre 24, Ciutat de Mallorca

Salvador Albons de Felanitx col·loca a la seva filla Miquela, de 9 anys d'edat, amb Cilia, muller de Miquel Moix donzell, per servir, Durant 6 anys amb treballs honests. Serà alimentada, beguda, calçada i vestida. Al final del contracte rebrà, en ajuda del seu dot, 10 lliures. La nina promet no fugir, i si ho fa serà restituïda personalment.

Cilia Moix accepta a Miquela durant els 6 anys. Na Cilia és menor de 25 anys. Testimonis: Johan Sunyer mercader i Michel Litrà, clergue de Pollença.

ARM, Prot. Not., Martí Terrers, T-819, f. 42.

1498 febrer 10, Mallorca

Testament de Ferrand Moix, donzell Morí dilluns a 22 de gener de 1509

En nom de la Santa Trinitat. Ferrand Moix donzell, en el seu testament disposa dels seus béns i ordena el seu testament al notari Martí Terrers.

Nomena marmessors a Gabriel Mora, prevere confessor seu; a Ariadna Moix, la seva mare; a Antonina, la seva esposa; a Zhescum Valentin, doctor en lleis; a l'avoncle Joanot Sales, i a Jaume Moix i Joan Moix donzells germans seus.

Elegeix sepultura en el sepulcre on el seu pare, el cavaller Joan Moix, i altres avantpassats foren sepultats, a la seu de Mallorca, al costat de l'altar de Sant Onofre. Per aquesta raó llega a la sagristia de la dita església 5 sous pel dret parroquial. I mana celebrar les misses dites del beat Amador de mossèn Negrell i de la Serventa, com és acostumat.

Llega 15 sous a les obres de la Seu de Mallorca; 2 lliures a l'Hospital General; 5 sous a cadascun dels monestirs de frares i monges presents a Ciutat; 25 lliures a Marió Font, donzella, filla d'Antoni Font del Vall de Sóller, que va habitar amb la seva mare, quantitat que serien donades pel seu casament; 15 lliures a Antònia Font, donzella i germana de Marió, pel seu casament a la faç de l'església; 10 lliures a Anastàsia, serva de la seva mare; una gramalla amb capuç a cadascun dels marmessors; i una gramalla a Jordi Pau Moix, donzell, Blas Arqués, Antoni Loscos forner, Cristòfol Loscos forner, Joanot Ballill i Jacme Morades.

Llega altres 100 sous a Beatriu, viuda de Bernardí Çanglada donzell, germana seva; altres 100 sous a Ysabel, viuda de Bernardí Armadams donzell, germana seva; altres 100 sous a Margarita, germana seva natural, esposa d'En Cifre, de professió sastre.

A la seva esposa Antònia, li fa entrega de les 2.000 lliures de la dot, segons el document esponsalici fet pel notari Gaspar Çamella, pagament que es farà així: 1.000 lliures, més 40 lliures amb censals i una vinya estimada en 500 lliures. A més li fa donació de altres 100 lliures.

Pel possible naixement d'un fill seu i la seva dona, assigna una llegítima de 100 lliures.

A la seva mare Ariadna Moix, per la seva heretat i legítima li assigna 200 lliures.

Institueix hereu universal als seus fills, a parts iguals entre ells. I nomena a la seva mare, Ariadna Moix garant de la distribució de tota la seva heretat entre els seus descendents.

Signum: Ferrand Moix.

Testimonis: Bernard Sanç draper, Pere Thomàs teixidor, Rafel Ravell sastre, Jordi Domenech paraire de Mallorca, Arnau Pons de Campanet i Bartomeu Massach de Sóller.

ARM, Prot. Not., Martí Terrers, T-858, f. 39v-41.